

Asia: VN/1195/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot

Suomen Kiertovoima ry KIVO edustaa kuntien jätelaitoksia, jotka vastaavat jätelaissa kuntien vastuulle säädetyn jätehuollon järjestämisestä kaikissa tilanteissa ja olosuhteissa. Jäsenlaitoksemme toteuttavat asukkaiden jätehuollon kustannustehokkaasti ja vastuullisesti yhteistyössä yksityisten yritysten ja tuottajayhteisöjen kanssa. Edistämme kiertotaloutta turvallisesti ja terveellisesti.

KIVO näkee tärkeänä parantaa ymmärrystä jätehuollosta yhteiskunnan ja kansalaisten hyvinvoinnin sekä terveysturvallisen elinympäristön kannalta kriittisenä toimialana. Jätehuolto yleisestikin on Suomessa jo pidempään kaivannut toimialan yhteiskunnan kannalta kriittisen roolin selkeää tunnistamista ja hyväksymistä, sillä sen yhteiskunnan kaikkiin toimintoihin linkittyvää horisontaalista ulottuvuutta ei ole toimialaa keskeisesti ohjaavassakaan lainsäädännössä juuri huomioitu. Esimerkiksi ympäristö- ja jätelainsäädännössä sekä viranomaisyhteistyössä on havaittu selkeitä puutteita jätehuollon ja jätteitä tuottaviin äkillisiin (kriisi- ja vahinko-) tilanteisiin liittyviin häiriötilanteisiin varautumisessa. Tarvetta jätehuollon kriittisen roolin terävöittämiseen ovat lisänneet myös viime vuosien ennakoimattomat tilanteet sekä kriisit, kuten Covid, helmikuun 2023 kuljetusalan työtaistelut, eläintaudit ja tulvat. Lisäksi kiertotalous sekä siirtymä puhtaaseen energiaan ja tuotantoon haastavat yhteiskunnan vakiintuneita rakenteita ja toimialojen välistä yhteistyötä aivan uudella tavalla.

KIVO nostaa esiin jätehuollon ja erityisesti terveys- ja ympäristöhaitallisten orgaanisten ja biogeenisten jätteiden kriittisyyden tämänkaltaisille häiriöille ja toiveen siitä, että siihen liittyvät keskeiset toiminnot, kuten jätteiden keräys, kuljetus ja käsittely tulisi jatkossa rajata työtaistelutoimien ulkopuolelle.

Suomen Kiertovoima ry KIVO pitää välttämättömänä suojelutyön turvaamista työtaistelutilanteissa pysyvällä lainsäädännöllä. Sekajätteen ja biogeenisen jätteen keräämisen, kuljettamisen ja laituskäsittelyn keskeytykset jätekeskuksissa, biokaasulaitoksissa ja jätevoimaloissa vaikuttavat myös puhtaan veden ja energian saatavuuteen sekä jätevesihuoltoon. Jo lyhytaikaiset häiriöt ja

keskeytykset aiheuttavat vakavaa vaaraa kansalaisten terveydelle, ympäristölle ja omaisuudelle. Ennen kaikkea koko yhteiskunnan toiminnan jatkuvuus vaarantuisi.

Suomen Kiertovoima ry KIVO ehdottaa, että kansalaisille välttämättömän ympäristö- ja terveysturvallisen jätehuollon turvaamiseksi lakiluonnoksen 8 d § 1 momentissa lueteltavien oikeushyvien joukkoon lisätään jätehuollon keskeiset prosessit: jätteiden keräily, kuljetus ja käsittely. Näiden toimintojen suorittamiseen olisi varattava työtaistelutilanteissakin niiden edellyttämät vähimmät resurssit kuten henkilöstö, polttoaineet sekä kuljetus- ja käsittelylaitosten huolto.

1 §

-

3 §

-

8 c §

-

8 d §

Suomen Kiertovoima ry KIVOn näkemyksen mukaan lakiesityksen 8 d §:ssä mainittujen oikeushyvien toteutuminen käytännössä vaarantuu, jos jätehuollon keräykseen, kuljetukseen ja käsittelyyn työtaistelun vuoksi tulisi häiriöitä tai keskeytyksiä. Jätehuolto on keskeinen osa terveyden- ja ympäristönsuojelua sekä vesi- ja energiahuoltoa. Siksi jätehuollon prosessit - jätteen keräys, kuljetus ja käsittely - on huomioitava suojelutyön järjestämistä ja lakiesityksessä mainittujen oikeushyvien toteutumista turvatessa myös työtaistelutilanteessa.

Momentin 2 kohdassa jätteiden, kuten bio- ja sekajätteiden käsittelylaitokset - jätekeskukset, biokaasu- ja kompostointilaitokset ja jätevoimalat - on syytä luetella esimerkkeinä tuotantolaitoksista, joiden toiminnan ylläpito ja jatkuvuus on turvattava työtaistelun aikana. Terveys-, hygieni- ja ympäristöriskisten jätteiden jätehuolto on yhteiskunnan kriittinen toiminto. Jätehuolto ja jätevesien puhdistaminen ovat yhteiskunnan terveys- ja ympäristöturvallisuuden kannalta elintärkeitä toimintoja. Yhdyskuntien jätteiden ja jätevedenpuhdistamolietteiden keräyksen ja kuljetusten keskeytyminen, esimerkiksi työtaistelun seurauksena, johtaa nopeasti laajoihin häiriöihin ei vain jätteenkäsittelyketjussa, vaan myös jätevedenkäsittelyn ja energiahuollon ketjuissa. Tämä vaarantaa ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin lisäksi myös terveydenhuoltopalveluiden, elintarvikehuollon sekä energia- ja polttoainejärjestelmän toimivuuden. Häiriöt lisäävät myös sekä suoraan että epäsuorasti edellä kuvattujen toimintojen kautta ympäristövahinkojen riskiä. Jätteitä ja lietteitä ei voida terveys- ja ympäristösyistä varastoida suuria määriä kiinteistöillä tai jäteveden puhdistamoilla. Lisäksi on tärkeä varmistaa, että jätteiden käsittely voidaan hoitaa kaikissa oloissa kokonaisuudessaan asianmukaisella tavalla. Biojätteiden osalta tähän kuuluu esimerkiksi anaerobisesti biokaasulaitoksilla ja niissä syntyvän mädätteen jatkokäsittely aerobisesti kompostilaitoksissa tai vastaavissa jälkikäsittelylaitoksissa.

Häiriö jätevesilietteen kuljetuksissa ja käsittelyssä romahduttaa jätevedenpuhdistamon puhdistustuloksen. Bio- ja sekajätteiden keräämisen ja kuljetuksen keskeytys taas aiheuttaa terveys- ja hygieniariskin kiinteistöille. Molemmat aiheuttavat aina merkittävän terveysriskin ja ympäristön

pilaantumista. Pahimmillaan biologisten syötteiden, kuten biojätteen ja jäteveden puhdistamolietteen, keräyksen ja kuljetusten estyminen biologisiin käsittelylaitoksiin aiheuttaa sen, että käsittelylaitokset joudutaan ajamaan alas. Alasajosta koituu usean kuukauden kestävä häiriö prosesseihin ja huomattavia taloudellisia kustannuksia. Lakon aiheuttavat seuraukset jatkuvat näin biologisessa jätteen käsittelyssä aina huomattavasti pidempään kuin itse työtaistelu.

Biojätteistä ja puhdistamolietteilistä biokaasulaitoksessa tuotetusta biokaasusta voidaan tuottaa sähköä ja lämpöä. Suurin kaasun käyttäjä on teollisuus, mutta kaasun käyttö tieliikenteessä (erityisesti raskaat ajoneuvot) ja laivaliikenteessä on kasvussa. Kaasu on tärkeä osa kansallista energiasysteemiä.

Sekajätettä polttoaineenaan käyttävät jätevoimalat taas ovat keskeisessä osassa kaupunkien ja teollisuuden kaukolämmön ja sähkön tuotantoa. Jätevoimalan varastot riittävät keskimäärin viikon mittaiseen polttoaineen toimitushäiriöön. Sekajätteen varastointi kiinteistöillä etenkin tiiviissä kaupunkiasumisessa ei ole mahdollista kuin muutamia päiviä terveys- ja hygieniariskien vuoksi. Jätesäiliöiden ja -tilojen ulkopuolelle kasaantuvat jätteet ovat ympäristö- ja terveysriski.

Asumisen lisäksi Suomessa on jätehuollon kannalta kriittisiä kohteita, joiden jätehuollon laiminlyönti aiheuttaa välittömiä terveys- sekä ympäristöongelmia. Yhteiskunnallisten toimintojen osalta sairaalat, terveydenhuollon kiinteistöt, päiväkodit, palveluasumisyksiköt ja koulut sekä elintarvikehuolto ovat ensisijaisesti pystyttävä turvaamaan.

8 e §

-

8 f §

-

8 g §

-

18 a §

-

18 b §

-

18 c §

-

18 d §

-

Lausunnonantajia pyydetään lausumaan siitä, onko työmarkkinoilla kohdattu ongelmia suojelutyöhön liittyen.

-
Onko hätätyötä koskevaa sääntelyä tarpeen muuttaa ottaen huomioon lakiehdotukset ja jos on, millä tavalla?

-
Oikeusministeriötä pyydetään lausumaan erityisesti ehdotettaviin säännöksiin liittyvistä prosessuaalisista kysymyksistä (ml. oikeudenkäymiskaaren ja ulosottokaaren säännösten soveltuminen), ehdotettavien säännösten nojalla oikeudenvastaisesta työtaistelusta aiheutuvien vahinkojen korvaamiseen liittyvistä kysymyksistä (vahingonkorvauslain soveltuminen) sekä kaksoisrangaistavuuden kiellon soveltumisesta tilanteessa, jossa työtaistelu olisi sekä työrauhavelvollisuuden vastainen että ehdotettavien säännösten nojalla oikeudenvastainen.

-
Asianajajaliittoa pyydetään lausumaan erityisesti ehdotettaviin säännöksiin liittyvistä prosessuaalisista kysymyksistä.

-
Laine-Ylijoki Jutta
Suomen Kiertovoima ry

Halme Kaisa
Suomen Kiertovoima ry